

ВАТРА

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

Христос Рождается!

В зимовім
№ часопису

Ой
як добрі
гречним бути!

Дровняку з концертом

Ковалю, ковалю ...

Різдвяні свята

(акровірш)

Радіють стежки і дороги.
Ісус Христос у гості йде.
З'їде родина і всі з Богом
До столу стануть. Все вже є.
Вареників смак у кімнаті.
Яличка теплим світлом б'є.
На столі обрус, сіно в хаті
І з просфоркою батько йде...

Сніжинки на вікно сідають.
Веселиться уся рідня,
Яка несла зі свого краю
Традицію, що весь час жива.
А дітям нести її далі.

Оба твори: Василь Шляхтич

Інформація на 2022 рік

Запрошуємо до річної програми «Спіткань з Лемківщином», яку юж 11 років реалізуємо в **Центрі культури ім. Б.І. Антонича в Горлицях**. Як шторока зачинаме од спільного колядування. На тот рік зрихтуємо для Вас: тематичні стрічі, концерти, варштати і добру атмосферу! Запрошуємо і чекаме на Вас!

Перед нами **XI З'їзд Об'єднання лемків**, який одбудеся на яр 2022 р. в Горлицях. Запрошуємо членів наших гуртків, обраних делегатами на З'їзд і нови особи, які хочут записатися до ОЛ і співпрацювати з нашою організаційом до спільного плеканя і творіня нашого.

32 «Лемківський кермеш» в Вільхівці: 21-22.05.2022 р.

Знаме юж коли буде **Ювілейна 40 Лемківска ватра!**

Рихтуйте свій приїзд в рідни Гори, до Ждні - од 22 до 24 липня 2022 р. Будеся діяло, адже то юж «сороківка»!

В рамках Ватри відзначиме тіж сумни 75 роковини акції «Вісла».

Конкурс для учнів шкіл початкових

Лемківщина оком дітини

Категорія 1

кляси 0-4

Лемківщина оком дітини

Категорія 2

кляси 5-8

Одкаль зме?

Ідуть свята...

(на говірках)

Нас вигнано
З сіл над Сяном
У сорок сьомім році.
Зруйновано
І забрано
Все наше при Вислоці...

Християни
Християнам
Вчинили той злочин.
Хай Бог судить.
Я не буду,
Реваншу не хочу.

Ідуть свята.
Я пам'ятам
Як тато і мама
Молилися,
Слезилися.
Згадували драму.

Про правди сніг,
Про братній гріх
Розлитий у Карпатах...
Про перші дні
У чужині
І їх тут перші свята...

В пам'ять вписав
Дванадцять страв.
Білий обрус і сіно...
І «Отче наш...»,
І просфора,
І колядки з Батьківщини.

Нині вже ми
І наші сини,
А з нами внуки наші
В святочні дні
У чужині
П'ємо біль з предків чаші.

Термін присилання праць 1.06.2022

Результати конкурсу 22.07.2022р. Ждіння

Дрібниці на сторони: www.lemkounion.pl/konkursy.html

Напередодни XI 3'їзду Об'єднання лемків

В лютім од ювілейного X 3'їзду Об'єднання лемків мине три роки. Втовдиль бесідували зме што робиме, як пле-каме нашу спадщину, а и задумували зме ся што інче можеме зробити жеби припинити асиміляцію. Не знали зме, же рік 2020 принесе таки зміни.

Епідемія, а пізніше пандемія обернула наше життя го-різнач. Обмеження введені державном владом заперли нас в наших хижих, ограничили контакти медже людми, хто міг працював через інтернет. Навіт не могли зме мо-литися в наших церквах. Зміни доторкнули кожної сфери нашого життя. Об'єднання перенесло діяльніст до Інтер-нету. Пандемія доказала нам, же інтернет може не лем служити як знарядя дистрибуції інформації, а тіж може творити нови реляції з учасниками культури (тіж з тима, яки з ріжних причин до той пори з нього не користали). И так Ватра в Ждині в 2020 році стала першом он-лайн ватром. Пізнійше он-лайн могли зме смотрити што діяло ся на Антоничівці. Рік 2021 бив кус інчий. Ждинська Ватра прохо-дила во гибридній формі. З огляду на пандемію могло на ней бити менче як 1000 осіб. Не шитки закордонни ан-самблі могли приїхати до Ждині.

А што принесе 2022 рік? Того певно ніхто не знає повісти. Та не ганьбмесья приближити того, што принесе нам 3'їзд ОЛ в 2022 році. Знайте, же будеме дискутувати о тім, як барже активізувати наши гуртки, як помаціцьки виходити з он-лайн режиму діяльності і яком має бити наша гро-мада за 5, 10 і 50 років. Шитких до той дискусії просиме, для кожного найдеся місце на XI 3'їзді!

Анна, Мирослав Попівчаки з дівками Ксеньом і Надіом з Валча

Зміст:

❖ Обкладинка:

Ой як добрі гречним бути: Єпископ Сьвятий Миколай пам'ятат про шитких. Чин сестер Василиянок, Горлиці, 19.12.2021.

Дровняку з концертом: 03.12.2021 рока в порогах Центру культури ім. Б. І. Антонича про Дровняка Епіфанія оповідали музиком. Більше читайте на сторінках 12-13.

Ковалю, ковалю ...: Обкладинка третьої частини музичної мандрівки зо «Сьпівами нашого роду». Більше читайте на 27 сторінці.

❖ Фотографії:

др Анна Барнат, Адам Вев'юрка, Василь Шлянта, Анна Буковска, Наталія Гладик, Мирослав Пецух, Вікторія Гойсак, lemko-union.pl, [facebook.com](https://www.facebook.com/lemko-union.pl), [wikipedia.pl](https://pl.wikipedia.org/wiki/lemko-union.pl), [Архів Об'єднання лемків](https://www.archive.org/details/lemko-union.pl), tulegnica.pl, zso4legnica.pl, glogow.naszemiasto.pl

- 2 ІНФОРМАЦІЯ НА 2022 РІК
- 3 НАПЕРЕДОДНИ XI 3'ІЗДУ ОЛ
- 4 Є ТАКИЙ ЧЛОВЕК - Н. Гладик
- 5 УЧІТЕСЯ, БРАТИ МОЇ - В. Шлянта
- 6 2022 РІК - 75 РОКОМ ПАМ'ЯТІ - А. Вев'юрка
- 7 ДЕРЖАВНИЙ ВИБІР ЛЕМКІВЩИНИ В 1918 р. - Б. Гук
- 10 ТАЛАНТИ, ФАСЦИНАЦІЇ - А. Буковска
- 11 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ
- 12 А ШТО ЧУТИ НА АНТОНИЧІВЦІ - Н. Гладик
- 14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - А. Барнат, кир А. Троханівский
- 16 ГОЖІВСКИЙ ВЕРТЕП... - М. Пецух
- 17 ЧОМ СЛАБО ДБАМЕ - М. Трохановскі
- 18 В ПОРОГАХ ЛІГНИЦКОГО ЛІЦЕЮ - А. Вев'юрка
- 19 ХВИЛИНА З МИНУЛОГО - А. Вев'юрка
- 22 З ЖИТТЯ НАШОЇ ШКОЛИ - А. Вев'юрка
- 23 ВЕРТАЙМЕ ДО ДАВНИХ ІМЕН - А. Вев'юрка
- 24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта
- 25 ПРИПОВІДКИ - І. Рубич
- 27 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ; МАМО, А ТОТО ШТО?
- 28 ЯКИ ЗМЕ ПАРАДНИ

Є такий чоловік, сут такі люди, є така ініціатива

Охорона нашої культури вимагат заангажування люди, суспільних дій, як то ся гварит «нон-профіт» та і великого фінансового вкладу. А по што тото шитко? А но по тото, жеби не пропало, жеби бив о нас і по нас дакий сьлід. Жеби тото што широко зовеми культуром било тіж видиме. Поодинокі особи з приватной ініціативи, група осіб або організації беруться за справи, беруть роботу в свої руки. І власні о єдній з таких ініціатив хотіла-м написати.

Історія зачалася в 2010 р., коли то Іван Криницький¹ родом з Клемківки, а тепер мешканец Устя Руского рушив єдну таку справу, яка як ся вказало мала рушила і інші справи. Початок бив в Усцю. Пан Іван, парафіянин місцевої церкви св. Параскеви виділи, же ювілейний крест встановлений в 1000-літя Хрещення Київської Руси юж є планний. Зроблений з дерева яке з часом бутвіє, зачинатся киршити і розходити в руках, бив юж зміцняний і скручений штабами. Тепер потрібує тотального ремонту. Пан Криницький зачали роздумувати. Як то зробити? Зміцніня юж не вистарчит. Треба би зробити новий. Кед так - то з чого виконати, чи зас з дерева чи з дачого інчого? Де найти фахівця жеби тото зробив? І так дале, єдно за другим...

Знаме же ліпше і легше подумати во двох як самому. І так пан Іван поділилися своїм заміром з Васильом Шлантом, який є заступником голови Об'єднання лемків. Пан Василь то людина яка не одмовит помочи нікому. І так зачалася історія, яка має юж веце як 10 років. Панове вирішили, же як робити то з чогоси, што буде витримале і довго постоїт. По розознанню рішено же крест буде стальовий, спаваний і оцинкуваний. Перетримат довгий час і буде достойний. В кінці тот ювілей в 1988 р. бив барз важливий для нас шитких, вірних східного обряду. Хрещення Київської Руси сьвідчит о наших християнських корінях і о нашої національної тотожності. Чи то на 950-літя чи на 1000-літя - при вельох церквах на Лемківщині встановлено пропам'ятни крести. По зробліню і поставліню першого креста,

Лосяньський крест, встановлений 2011 рока

фундатор узнав же придбат тіж такий самий крест для Лосі, з котром Клемківка творила єдну парафію. Зроблений крест при церкві поставили парафіяне. Думка вказалася трафна і викональна і зато по Лосі хотілося повторити тото на інших місцях, там де била така потреба.

Цікава ситуація била в Долинах (тепер Вулька) - присілку села Шимбарк, де стоїт наша церква при ній є цмунтір. При церкві є деревяний крест 950-ліття Хрещення Київської Руси, якій бив поставлений в землі в 1938 р. і вимагав виміни або хоцки направи. Місцевий, римо-католицький сьвященник, який є тепер адміністратором церкви, не погодився на поставліню відновленого креста на місце

старого. Ішло ку тому, же старий деревляний крест впаде, спрячут го і не буде по нім сьліду. Жеби так не било і заради продовжіння існування креста – сьвідка історії, випадало поставити оновлений крест–пам'ятник. Поставлено го на краю долиньського цмунтеря, якій адміністраційні належит до парафії в Лоси. Товдиль тото привело другу сторону до старунку о старий деревляний крест. Скоротили го о тілко што било в землі і поставили на фундаменті зо вспорниками для стовпа.

І так тото діло покотилося дальше. На гнешній ден в інчих дев'ятьох місцях можна видіти діло Івана Криницького: в Чертіжнім, Богуши, Ждині – при дорозі, Криниці, Новиці, Регетові Вижнім, Жерниці Вижній, на Горі Явір в Висовій і в Вільхівці при церкві. Остатній з них бив поставлений в тім році, на 31 «Лемківський кермеш». Ту поставліньом зайнялися селяне: шолтис Зенко Федак в справах технічних і організації транспорту і з підтримком Миколая Ґаблі.

Виконання кожного, великого сталювого креста з оцинкуваньом і транспортом на місце коштувало твердого в своїм переконаню і діяню фундатора кілька тисяч золотих. Кожен крест, крім головного напису «1000-ЛІТТЯ; 988 - ХРЕЩЕННЯ - 1988 РУСИ» має невеличку табличку, на якій прочитате же: «Фундатором є Лемківська освітня фундація Івана Криницького в році».

Недуже люди може о собі повісти, же належат медже опікунів історичной пам'яті. Пан Іван Криницький – тото знам – з чистом совістю можут.

¹ У вересні 2004 року у Варшаві Іван Криницький, родом з Климківки б. Горлиць, що на Лемківщині, заснував нотаріальним рішенням Лемківську освітню фундацію, щоб матеріально допомагати здобувати освіту малозабезпеченій, але здібній та працелюбній нашій молоді.

Лемківська освітня фундація імені Івана Криницького є єдиною українською освітньою фундацією у Польщі, яка офіційно зареєстрована в державі

Від початку 2005/2006 навчального року Фундація виплачує стипендії учням середніх шкіл та студентам. Управа Фундації розпізнає потреби серед молоді Лемківщини, яка вчиться і хоче продовжувати навчання. Одночасно ми намагаємось шукати фондів на дальшу статутну діяльність Фундації.

Головою Лемківської освітньої фундації Івана Криницького є Василь Шлянта

Джерело:

<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Учітєся, брати мої, Думайте, читайте...

Вік тому бути грамотним, вміти писати і читати – це була неабияка цінність. А ще раніше не всюди були школи, які могли навчити писати, читати і рахувати.

Народного поета з Лемківщини Якова Дудру, старшого на рік від Епіфанія Дровняка, шкільна наука дуже цікавила. Не піти до школи – це була велика втрата.

Одного разу трапилось так, що батько зі старшим братом збирались поїхати до містечка Горлиці наступного дня і сказали Якову, що завтра він не піде до школи, бо зранку треба попасти корови. Хлопець думав, що ж зробити, щоб попри це бути в школі. Раненько домовився з сусідським хлопцем, що той за одне куряче яєчко попасає за Якова вигнані на луку корови, а він сам буде в школі.

Яків основну школу закінчив дуже добре і хотів далі вчитися в горлицькій гімназії. Багаті батьки двох учнів з його класу висилали синів до тієї школи. Разом з ними вступні іспити складав і Яків. І склав їх дуже добре. Але життя хлопця

в повітовому містечку вимагало від батька продати частину лісу, який він недавно купив і весь час його сплачував. На це батько Якова не погодився, хоча двічі переконував його місцевий парох. Так то Яків припинив здобування освіти. Потім багато читав і так вчився сам. У наш час кожен обов'язково має бути учнем аж до повноліття, та й можливості батьків зовсім інші, ніж колись. Але недостатньо лише ходити в школу, навіть протягом кількох років. Без активної участі молодої людини в уроках, без самостійної праці вдома її знання і вміння будуть на низькому рівні. Це можна практично перевірити і, на жаль, знайти цьому підтвердження. Минули роки, дитина піросла, але нерадо пише і не читає, хоч це їй потрібне. Без калькулятора в пам'яті або на папері нічого не обрахує, навіть дрібниць.

Автор слів заголовка Тарас Шевченко колись заохочував пізнавати своє і чуже та цінувати своє і триматися його. Краще, ніж молодь розуміють це старші, а особливо ті, хто сам здобував освіту в нелегких умовах. А і ці рядки читають, певно, саме такі читачі. Як можете,

то спробуйте вміло підказати молодшим зміст Шевченкової вказівки і заохотити їх до постійного власного розвитку протягом цілого життя.

Не часто, але буває, що молода людина прагне знань, є працелюбною, розумною, зберігає тотожність своїх дідів, їхню культуру та обряд, але матеріально є незабезпечена з різних причин, наприклад походить з багатодітної сім'ї або одного з батьків немає, є сиротою. Тоді вона перестає вчитися і починає працювати, щоб заробляти на життя.

Ще рідше трапляється, що така ідейна людина здобула освіту і добру працю. Однак пам'ятає важкі матеріальні умови молодості і є в силі та вирішує допомагати таким, якою вона була колись. Можливість давати таку поміч давно створив Іван Криницький родом з Клемківки що на Горличчині. До діяльності Його Лемківської освітньої фундації можна приєднатися, показуючи, що маленька частина - 1% - Вашого податку, сплачуваного державі за попередній рік, призначається на стипендії для наших бідних учнів і студентів. Хотілось би, щоб з таких молодих осіб вийшли світлі, свідомі, творчі й великі люди. Поміч, яку дає фундація не є обов'язкою, не є для багатих осіб, ані для тих, хто вважає: має - то хай дає. Часто той, хто має успіхи в школі та дійсно є в скрутній матеріальній ситуації, сам не має відваги просити допомоги. Тоді підключаються вчителі, які інформують і заохочують людину, якій варто помагати.

Лемківська освітня фундація імені Івана Криницького, яка є організацією громадської користі, має право отримати 1% податку за 2020 рік, який віддається державі. Якщо Ви готові підтримати фундацію, просимо приєднатися і в своєму фінансовому звіті (PIT) за 2020 рік зазначити, що 1% Ви призначаєте для ЛОФ (dane do PIT: - pełna nazwa):

ŁEMKOWSKA FUNDACJA OŚWIATOWA IMIENIA JANA KRYNICKIEGO, - numer KRS: 0000225293).

Вельмишановні Добродії, Ваша заангажованість і Ваш дар дозволить здійснити мрії здобути освіту не одній молодій людині! Від імені управи Фундації та стипендістів сердечно дякуємо та віримо, що все добре завжди повертається до благодійників сторичею.

Спаси Боже!

Управа Лемківської освітньої фундації ім. Івана Криницького

2022 рік — 75 роком пам'яті про Акцію «Вісла»

1 січня 2022 року почнемо відзначати сумну 75 річницю Акції «Вісла». Хочу ту вказати што так напавду Акція Вісла почалася юж в 1946 році, а може іщи скоріше. Офіційні відзначає наше вигнання 28 квітня, бо втовдиль почалося вигнання, котре закінчилося в липни 1947 рока, хоц напавду аж в 1950 році.

Старше покоління, котре пам'ятат вигнання до гнеска повідат, што польське військо і агітатори юж в 1945 і 1946 році коли било виселіня до Росії повідали: «Як не підете на схід то підете на захід». Так што так напавду коли зродилася думка про тоту нашу трагедію до гнеска не знаме. А офіційні історики ствердили, же пришикування почалися восени 1946 рока. Сама думка зродилася в Штабі Генеральним польского війська. Хоц деякі історики повідають што наказ прийшов з Москви від самого Сталіна і Берії. 27 березня 1947 рока генерал Стефан Моссор презентував плян виселіня нас шитких Державній комісії безпеки. 2 дни пізніше згоду на виселіня дало Політичне Бюро ПРП (Польской робітничой партії). Бюро поклікало ціж Операційну групу «Вісла» Таки били початок нашого вигнання од Перемишля по Криницю, але і по Шляхтівску Русь.

Смерт віцеміністра і генерала Кароля Свєрчевского 28 березня то лем била нагода для польских комуністів, жеби полякам в Польщі вказати же українців треба вигнати за вбивство «героя». А так напавду як шитки знаме, то не бив «герой» лем кат для цілого польского народу, а през акцію «Вісла» - і для нас. Коли 6 січня сядеме на Святій Вечер за великим столом, згадайме ціж наше вигнання в 1947 році. Хвильом задуми вернийме думками до січня 1947 рока як наши родиче, дідове, прадідове та прапрадідове останній раз вечеряли на Рідній Землі. Хай дим зо загашеной свічки поведе нас в тот Святий Вечер на нашу Лемківщину, а сьпів колядок докаже, же зме не пропали і не пропадеме як хотіло зло 1947 рока.

Державний вибір Лемківщини в 1918 році

ТЕКСТ БОГДАН ГУК

(продовження з попереднього числа)

Реакція

Попри трансформацію, вимірювану не десятиліттями, а зміною цивілізаційних епох, геополітична уява польської політичної еліти на початку XX століття припускала, що їхня майбутня держава «природним чином» включатиме як спадщину 120-літньої давности, зокрема й Карпати на південь від Сянока та Горлиць.

Це мало відбутися «природним чином», оскільки польські політики уміщували свій проєкт поза часом: польськість нібито незмінно тривала на всій колишній території Польського Королівства, тому й світ навколо не міг змінитися, не могла також відбутися соціально-культурна зміна в постаті України. Руська еліта Лемківщини знала польську адміністрацію минулого і уявляла собі майбутні наслідки польської політики.

Вона знала, що польські ментальні конструкти можуть закінчитися завоюванням, адже польськість не мала тут реального підґрунтя для свого існування, – бракувало панських дворів, фільварків, римо-католицьких парафій.

Натомість руська еліта мала надзвичайний чинник впливу: греко-католицькі плебанії. Їхні господарі відігравали в соціально-економічній сфері роль, що може бути порівняна з роллю т.зв. дідича в етнічній Польщі. Вони мали унікальну владу, недоступну для шляхетського двору, – духовну, причому здавна прагнучи здобути міста.

Події 1918–1919 років у околицях Вислока та Команчі розігрались в модерній формі. Вони не набули форми ні «кресового» повстання, ні галицької різанини 1846 року. Я бачу дві причини цього. По-перше, греко-католицьке духовенство, щоб здобути незалежність не лише для себе (!), погодилося на існування суверена у формі своїх давніх віруючих і діяло згідно з принципом угоди з цим сувереном; для духовенства ця угода означала самообмеження, проте вона несла модерну, відносно мало конфліктну форму соціальних відносин.

По-друге, це був не давній «кресовий» конфлікт село – панський двір, парафія – парафія, а зіткнення між українським селом і польським містом (не стільки етнічно польським, як контрольованим чиновниками та інтелігенцією, здатними мобілізувати римо-католицьких мешканців передмістя). До того «польського» міста було від Лемківщини

в середині XIX століття далеко, проте на початку XX-го, унаслідок розвитку комунікацій, місто поближало. Важливим було те, що саме там відбувалося суперництво між українським та польським державними проєктами. Його результати згодом відбилися на долі так званої Вислицько-Команецької Республіки, та й не лише на ній.

Український Львів із посередниками у постаті Перемишля та Сяніка впливав на весь австро-угорський Сяніцький повіт, причому географічне циркулювання еліт дозволяло їм проникнути на заході аж до Шляхтової. З іншого боку, Краків, польський еквівалент Львова, замикаючи Лемківщину із заходу, не мав на її території легкого доступу.

Він не міг скористатися судом, парафією, залізницею, містом, пресою, освітою. Він спирався на повітові адміністрації, заповнені поляками. Його філії – Новий Санч, Горлиці та Ясло – пропонували русинам / руснакам раз на тиждень місце в обмеженому й тимчасовому просторі, яким був міський майдан, де упродовж кількох годин тривав ярмарок. Русини / руснаки могли там з'являтися, щоб одразу ж зникнути. Місто як центр влади та польської культури справляло на них

сильне враження, проте було недоступне. Для просування вгору по суспільній драбині вони були надто бідними. Щоправда, існував соціальний механізм, щоб це змінити, але потрібен був великий символічний та фінансовий капітал, а також підтримка з міста. На неї Західна Лемківщина не могла сподіватися навіть такою скромною мірою, як Східна. Це далося взнаки в 1918 році, що видно зі спогадів о. Пантелеймона Шпильки з Вислока та українського активіста із Сянока Володимира Бучацького. Сільську перспективу першого доповнює міський погляд другого. Бучацький описав події в Сяноці, що передували подіям у Висліку. Така послідовність була невинуватою.

Вже в лютому 1918 року українська еліта Сянока змогла мобілізувати власних городян і навколишнє село такою мірою, що власне в місті відбулася маніфестація підтримки незалежної української держави, визнаної Німеччиною та Австро-Угорщиною завдяки Берестейському мирові.

Проте це стало можливим лише завдяки тому, що місто контролював військовий гарнізон, підпорядкований урядові у Відні (ця ситуація передувала тій, що трапилася під час німецької окупації: скасування польської адміністрації в 1939–1944 роках дало реальні

можливості для українського елементу та продемонструвало, до яких принижень і цивілізаційної відсталості змушувала русинів / українців Польська Республіка).

На початку листопада 1918 року Австро-Угорщина припинила своє існування, а українська незалежність мусила відступити з міста до села. Відсутність міста стала визначальною. Вона створила глибинну підставу подальшої поразки. Брак міста становив найбільшу слабкість незалежної Лемківщини в межах ЗУНР. Тому так звану Висліцько-Команецьку Республіку можна звести до плану здобуття міста для себе, щоб максимізувати власні шанси на виживання. Спогади о. Шпильки доводять існування власне цієї стратегії.

Ситуація Сянока наприкінці 1918 року була складною. Майже всі східно-галицькі міста були опановані та стали центрами української державної влади, але Сянік був винятком. Це місто, оточене українськими селами, було розташоване в Русі / Україні, а водночас перебувало поза політичними кордонами

ЗУНР. Сянік становив для польських військ частину політичної Польської Республіки.

Хоча він містився за межами етнічних кордонів краю під назвою Польща, польські політики та військові, спираючись на владу над Сяноком, перетворили його на центр, здатний встановити контроль над сільськими районами на відстані до 40 кілометрів від нього. 23 січня 1919 року Військо Польське з Сянока шляхом збройного насильства ліквідувало українську державність на Східній Лемківщині, чинячи вбивства людности та злочин політичної дурости.

Команецький злочин

Так звана Висліцько-Команецька Республіка входила до складу Західноукраїнської Народної Республіки, що мала повну державність: давала владні повноваження своїм громадянам на їхній, лише їм підпорядкованій території, формувала на ній перебіг подій, включно зі створенням рівного закону для всіх. Однак цій державі не вдалося досягти правового суверенітету на міжнародній арені, оскільки вона була завойована Польською Республікою, що порушила фундаментальний міжнародний принцип рівності суверенних держав. Величезне насильство та злочини, необхідні для знищення ЗУНР, свідчать про те, що українська держава була незалежною від інших суб'єктів міжнародного права. На Лемківщині діяльність українських державників мала глибоке соціальне та політичне

коріння. Це був наслідок Великої французької революції на Сході Європи (історія конструювання української нації свідчить про те, що вона постала унаслідок походу західноєвропейської демократії на схід континенту).

У цій частині Карпат у листопаді 1918 року, після багатовікового підпорядкування польській шляхті, руський третій стан взяв владу в свої руки.

Якби один із ініціаторів творіння вільних французів Еммануель-Жозеф Сієс, монах і політик, опинився тоді на Лемківщині, він, мабуть, сказав би те саме, що в 1789 році в Парижі: «Чим є третій стан? – Усім. – Чим він був досі в політичній системі? – Нічим. – Чого він хоче? – Стати чимось». Лідер демократів і республіканців з Вислока та Команчі, також священник і політик, о. Пантелеймон Шпилька став у 1918 році Еммануелем-Жозефом Сієсом: він очолив волю русинів / українців до створення держави від свого імені та для себе.

Не в Києві чи у Львові, не у Варшаві, а в селі східної Лемківщини за посередництва греко-католицької парафії втілювалася українська версія європейської цивілізації. В контексті панування третього стану за часів Великої французької революції та відсутності цього стану в добу шляхетської польської Конституції 3 травня 1791 року, видно, що в 1918 році

руські / українські еліти діяли на Лемківщині, спираючись на те, чого польська шляхта не схотіла засвоїти з досвіду французів навіть через 120 років.

Українські республіканці Лемківщини вбачали ці майбутні небезпеки, коли кріпосницьке панування шляхти з-перед 1848 року мало б тепер заступити етнічне панування поляків. У прагненні підпорядкувати українців, звести їх до селян-русинів, містилася давня кріпосницька підстава нової редакції польського шляхетського світу – Польської Республіки. Тим часом на терені так званої Висліцько-Команецької Республіки не було спалено жодного шляхетського двору і не загинула жодна «надлюдина»-поляк. Тоді що ж стало підставою для мордування мешканців Команчі та Прелук польськими солдатами? Хто і як міг дати їм «право» виривати людям язика? Яка політична культура дозволяла підпалювати людські домівки, щоб освітити темряву ночі? Гадаю, що то була узурпація «права» на насильство над людиною та концепція держави як інструменту легального вбивання людей. Ніколи не слід забути, як криво утвердилася Польська Річ Посполита в 1918 році на Лемківщині і як вона знищила там найкрасивіше з людських прав – свободу.

Джерела боротьби за свободу

Постріли в польських нападників із Сянока не були бездумними. Пам'ять про антилюдську культурну та соціально-економічну формацію, яка дошкуляла руському селу, – панщинну, систему Королівства Польського до 1772 року та насильство часів польської автономії в Габсбурзькій монархії століттями спонукала до опору та боротьби.

Коли Якуб Шеля в 1846 р. на чолі селян з-під Тарнова і Кракова різав «своїх» польських панів, його дії сильно відрізнялися від того, що діялося в 1918 р. на Лемківщині, проте голос людини, яку шляхтич звів до тварини, і поблизу Тарнова, і на берегах Вислока звучав однаково – як заперечення здатності шляхти до співіснування на засадах поваги до людської гідності інших, ніж вони самі. Українські державники на Лемківщині в листопаді 1918 року не сумнівалися, що польські урядові еліти не поважатимуть їхньої людської гідності та незалежності. Озброєння вони вважали актом, невідривним від встановлення власної незалежності та антропологічної конституції. У відповідь на атаку з боку Польської Республіки вільні громадяни української держави на Лемківщині в січні 1919 року воювали як герої. Готовність мешканців Щавного, Чистогорба, Душатина, Репеді чи Суровиці віддати життя за те, щоб не зазнати насильства від Польської Республіки, дивує й досі. Не заслужив на повагу ворог, палій і вбивця – вояк Війська Польського, а особливо політичні еліти Польської Речі Посполитої. У Команчі та Прелуках розбилися на друзки ідеали, про які ці еліти оповідали Європі на мирній конференції в Парижі буквально в той сам час, коли в Команчі вони набували постаті людей із вирваними язиками. Мовчання жертв – це голос, який говорить про одне: лихо, що тоді польська держава опанувала Лемківщину. Держава зі свободою лише для поляків не була в 1919 році державою для всіх інших людей і не стала нею до свого краху в 1939 році. Свобода, що є наглядом за іншими, не поляками, – це концтабір, а не держава.

Тінь польської «надлюдини»

Стиль завоювання лемківської частини ЗУНР Польською Республікою дивує своєю жорстокістю. Масштаби насильства не відповідали діям українських сил, які, невідомо, зрештою, чому, не завдали Війську Польському жодних втрат. Польські солдати поводитись так, ніби це вони починали Другу світову війну. Їх безжалісність і жорстокість дозволяють нам трактувати експедицію ВП до Команчі в січні 1919 року як пролог до майбутнього конфлікту, а не як підсумок Першої світової війни. Ці дії нагадують злочини Війська Польського супроти українців у 1939 році та Армії Крайової у 1943–1944 роках. У 1919 році командування Війська Польського думало і діяло стосовно українців так, як гітлерівці стосовно поляків у 1939 році та під час окупації. Дії проти цивільного населення, зумовлені небажанням відрізнити озброєного члена збройного формування від цивільного, є ознакою тоталітаризму. На Лемківщині 1945 рік розпочався у 1919-му.

Згодом, однак, сталося те, про що в листопаді 1918 року попереджав голова української повітової Національної ради у Вислоці: 20 років сплати податків Варшаві задарма. Лемківщина як край, де мешкають не поляки, не мала перспектив розвитку, поки її національне обличчя не зміниться. З цієї причини, так наче українці мають вади розвитку, вся адміністрація була заповнена особами польської національності.

Державні органи, зрештою, аж до 1947 року, мали характер окупаційної адміністрації, режимно етнічної: жменька добірних («надлюдей») поляків правила тисячами («неповноцінних») не поляків. Закриття можливостей розвитку для не поляків та не римо-католиків, зведення їх до робочої сили дошкуляло їм як людям, а не лише як українцям.

Команча стала тереном державної соціальної інженерії. Жоден молодий мешканець Команчі не здобув навіть середньої освіти, жоден не став службовцем. Дорога через село стала шляхом для маршів молодіжних націоналістичних боївків із Сянока з нагоди Конституції 3 травня або в річницю смерті Юзефа Пілсудського. З'явився також римо-католицький храм – невід'ємний механізм згоди на насильство та знак того, що церква незабаром мусить зникнути. Латинський храм надавав глибинну санкцію «нормальному» культурному майбутньому та оголенню цієї землі від українців.

Після Другої світової війни довоєнна політика незгоди на присутність не поляків у польській державі була продовжена в формі депортації українців. Панцирні потяги, що йшли з Сянока на Команчу в 1945–1947 роках, стали повторенням січня 1919 року. Польські політики застосували проти керівництва Вислицько-Команецької Республіки концепцію «большевицької загрози». У 1946 році Військо Польське замордувало в Команчі священника Ореста Венгриновича, якого можна вважати символічно вбитим о. Пантелеймоном Шпилькою. Венгринович став засобом для тієї самої пропаганди – вже не як «комуніст», а як «бандерівець». Останні крапки над Вислицько-Команецькою Республікою були саме такими: УПА палить символ польського насильства – шляхетський двір, а Військо Польське мордує греко-католицького пароха Ореста Венгриновича – представника української еліти Лемківщини, яка не погодилася на насилля Польської Республіки над людьми.

Переклав з польської Андрій Павлишин
Публікація підготовлена в рамках проекту «Стежками предків» від МГО «Вирій» за підтримки Українського культурного фонду

таланти, фасцинації...

— бесіда з Іванном і Богданом Перегримами —

**Іванна і Богдан Перегрими
сут разом юж 40 років. Годен
повісти, же на гнешні стан-
дарди то барз дуже. Мешка-
ють в Гнєвомежу, в лігницьким
повіті, тепер пенсіонери,
а перше люде з бюро, куха-
рі, різники, масарі, газдове.
Зачнийме од початку...**

З Гнєвомежа до Пшемкова буде зо 70 кілометрів - а якоси сте ся найшли?

Богдан: Так то є, молодіст то такий час де не мож висідіти в хижи, а ищи такий як я де мене всяди повно, цікавий житя. Гнеска молодіж має інтернет, комунікатори, што ся лем задіє то в еден момент о шиткім знають. В роках сімдесятих і вісємдесятих інакше ся справи мали. Коли прийшов час роззератися за даком дівком, котра могла би бити кандидатком на жену, треба било даден поїхати, деси єй поглядати. А в нас люде все повідали, же «Пшемків то столиця лемків!» Та подумав єм, же як будуся женив, то моя жена мусит бити зо столиці. А же щастю треба допомочи поїхав єм раз та і другий на нашу забаву до Пшемкова. Сподабалася мі єдна крас дівка, яка позберана била в червену сукню. А як зме зачали бесідувати, знав єм, же дашто з того буде. И так Іванна Стависка (для приятелів – Янця) якої няньо зо Снітниці, мама зо Ставиши зостала мойом женом.

Втолди робив єс як різник. Все єс хотів мати таку роботу?

Різницкого фаху навчив єм ся од мого няня. Юж перед війном брат мого діда Антонія Перегрима - Семан (зо Снітниці) мали різню в Криниці (гнеска там є розлевня води). В них навчилися того фаху мої няньо Іван. По вигнаню в 1947 році дідів з родином оселили коло Волова. Моїх няня барже інтересувала механізація, трактори. Найшли сой роботу в тартаку, мали трактор «щибух» та возили ним дерево. Нашу маму Юлію Гоць з родином та інших лемків з Ізб оселили в Страховицях (гміна Лігницьке Поле). Полюбилися, поженили, на світ прийшли діти - є нас троє, и треба било тіж дашто доробити. Няньо зналися до різницкой роботи, а на селі все хтоси хотів даке паця забити та зісти доброї кобаси, кашанки. И так як колиси мої няньо при стріку Семані ся привчили так і я ходив єм часом з нима та єм ся вчив. З початку подавав єм

няньови лем ножи а пак дуже пізніше помали няньо давали мі інчу, барже відповідальну роботу. А в школі довчив єм ся решту.

Останніх двадцет років газдували сте. А як на газдівці и корови, бики, свині...

Няньо поїхали до Гамерики, за зароблєни гроши купили хижу в котрой мешкаме до гнеска, три гектарі поля, авто. Як зме ся поженили , зробилося кус кісно, треба било добудувати дашто. Так зме робили ремонти, добудували кухню, лазничку, бо знали зме же гев останеме. З часом вродився син, пізніше другий. До Гамерики поїхали мама. Дуже зме пережили, як то в житю, раз на возі а раз під возом. Не все било легко. Шитко чого зме ся імали вимушало житя. Зміни в Польщі змусили нас до глядана нових розв'язань. В меджечасі ходили зме кухарити по весілях, кстинах ци погребовинах. Мали зме тіж можливости, неоцінена поміч мамі, яки нас вспєрали. Мали зме тіж дуже щєсьця, добрих люди яки нам давали ради. І так за радом родини, знаємих отворили зме свою убойню и sklep з мясом. До убойні скупували зме свині, бики. Втолди робили зме по 14 а и більше годин кожен ден. Так нам минуло 11 років. Вродилася дівка Юльця. Імено дістала по моїх мамі, яки ищи втолди не вернули з Гамерики. Зас люде зачали бесідувати, же будут ліквідувати мали убойні. До того дійшла людска завист, доноси та справи в суді і треба било заперти різню и sklep. Добудували зме поверх в хижі з надійом, же котрисє з діти лишит ся з нами. Купили зме 30 гектарів поля, зачали зме тримати по 40 биків а и пацята, 2-3 корови для себе. Молока било дуже, не мали зме што з ним робити. І так Іванна придумала, же буде робила сирі.

І як то било з тима сирами?

Іванна: До тих сирів намовила мене знаєма,

з мойой полички

Василь Шляхтич.

Мій поетичний сад,

Хмельницький 2021, с. 181.

То юж шеста збірка віршів Василя Шляхтича – поета родом з с. Улюч на Надсянні. До збірки вибрано твори з різних років, котри мають форму сонета. Во вступі автор wspominaє, же першого свого вірша написав малим хлопцєм, коли вперше з ньяньом приїхав з вигнання до рідного Улюча. Мав вдовдиль 10 літ. Тот вірш ся не заховав, але образ рідного села барз виразні проявлять в цілій пізнішій творчости поета, як і місцева говірка – бесіда, котрой навчили го родиче. В збірці читач однайде і пару текстів, писаних лемківском говірком, адже Улюч лежить на границі Лемківщини і Надсяння. (вг)

котра юж того робила. Купую кляг (перез интернет) і роблю різни сири: кориціньский, буджений, кляганий з петрушком, копрьом, білий. І так робю юж п'ят років. Не є проблему з продажом, сами люде до мене приїжджають. Гнеска люде хочут здорово їсти, а не того што продают в маркетах. В житю робила-м в різних фірмах, працювала-м в уряді, мала-м склеп, пекла-м пляцки, кухарила-м - але так напавду газдування дало мі незалежність. Напавду тяжко зме робили. Само щесьця то не шитко. Якби зме не прибували того шиткого, не знали би зме чи то хоц кус вартає. А вартало. Наше щесьця полігало на тім же зме скоро знали што хочеме зробити, не бояли зме ся тяжкой праці. Для некотрих було того «за шалене» і крутили головами. Не треба ся піддавати, як ся звернеме то треба ся двигнути та дальше робити. Знам, же дуже залежит од нас, не ма когоси хто стоїт над плечами і поганят.

Што є важливе в житю?

Перез тих сорок спільних років не одтяли зме ся од наших коренів. Не мож забити одкаль сут наши дідове, родиче. Якби не того што було колиси, не було би гнешнього дня, ани того што буде. Тото передаєме дітям и внукам.

Як тепер живете, коли сте на пенсії?

З часом человек слабне, а и хвороти ся одзи-

вають. Здоровля не того и треба било газдівку переписати на другого сина. Поставив нову хижу, тепер він газдує. Має нови машини, сіє різни зерна. А ми и так маме дуже роботи при хижі. Все любив єм загорідку, то сієме гин того што нам потрібне, а при хижі насаджаме різне квітя. Шитко маме своє, здорове. Тримаме тіж кури, качки. Як ся робило ціле життя то не годе сідити і нич не робити. Тото што робили зме - и до гнеска робиме - нас тішит. Не думали зме на початку той нашої спільной дороги, же будеме газдувати - жена технолог живліня и я по технікум. Осіню, зимом Іванна робит шиделком обруси і серветки, пече пляцки, діє в колі газдинь в селі. То она кінчила курси, яки рільнича агенція ви-магала, а може, ліпше повісти, давала можливість жеби ся довчити: обслугову комп'ютера, науку німецькой мови, працю з рахунками.

А Ваши мрії?

Певно як більшість люди хочеме спокою, здоров'я, тепер є тяжкий час. А інче... Мам таку єдну мрію: коли служив єм в війську, бив єм кухарьом. Післали мене на курс і так єм зістав старшим військовим кухарьом. Шитки переписи мам записани в зошиті. Мам напавду добри рецептури. Може видам даяку кухарську книжку?

Дякую за бесіду.

(Бесідувала Анна Буковска)

«Співіснування. ХХІ Лемківський Єрусалим» - Лігниця

Нову едицію виставки отворено в Лігницькій Галереї 14.10.2021 р. Била то особлива експозиція зо взгляду на назву, характер і форму офіційного запертя. Як розуміти «Співіснування» в контексті Лемківського Єрусалима? Ту пару всказікок, яки допоможут вам зрозуміти што авторе той концепції, проф. Гжегож Штвєртня з краківской Академії мистецт і Анна Бас мали на думці.

Співіснування з даким або дачим то співучаст в присутности, то недалеке існування чи суїдство, якого хочеме або не хочеме, котре постерігаме яко інче. В співіснуваню співіснуєме тіж з чужим, торкамеся його присутности. Його блискіст лишат сьлід. Власні таке співіснування з другим человеком, середовищом, його живом культуром і історіями дало початок той едиції.

Сама експозиція тіж била вийнятова. През просторне загаздування інтер'єру галереї барже припоминала сценографію як класичну виставку. Крім артистичних прац на виставці вказано: автентични, стари і зрєконструювани елементи лемківського жіночого і чоловічого строю, кривульки, старий молитовник з 1872 р., ікону з кінця 19 столітя, Євангелію з 1875 р. яка належит Греко-католицькій церкви сьв. Петра і Павла в Криниць і престольний хрест з 18/19 столітя (пізне бароко) який належит Православній церкви Покрова Матери Божой і Почаївской Икони Матери Божой в Білянці. Артефакти нашої матеріальної культури били інспіраційом для артистів беручих участ в Лемківским Єрусалимі. Виставку мож било обзерати од 14.11.2021 р., натоміст офіційне запертя якому товаришила презентація каталогу до виставки било ден скорше. Галерея зорганізувала тіж авторске опровабжання по експозиції.

«Никифор малюваний музиком»

– концерт

Вийнятова подія і вечір посвячений Дровнякови мав місце 3.12.2021 р. в Центрі Антонича. Вийнятковий зо взгляду на свою форму і музичний характер. Оповідати музиком о Дровняку і його творчости то не є банальна річ! Автором того проєкту є музик, Рафал Бонісьняк, який юж довший час мешкат в Липинках біля Горлиц. Зафасцинуваний лемківском музиком, культуром і Дровняком видумав і зреалізував свій концерт, який назвав «Никифор малюваний музиком». Свої музични композиції получил з образом, показом вибраних малюнків Дровняка. До кожного музичного твору обраний бив єден образ з короткім коментарем автора. Я мала-м приємніст виголосити слово о Епіфанію Дровняку-Никифору і заакцентувати тото, што ми як Об'єднання лемків зробили зме в справі нашого маляря. В Антоничівці било кольорово од музики, густо од учасників яки рішили провести той вечір з нами і передо шитким била добра енергія! З автором заграла група музиків в складі: Мірко Богонь, Томаш Кубала, Пйотр Пшировські. Ціліст била трансмітувана на живо, награния з той події можете найти на нашій сторінці <https://www.lemkounion.pl/>.

«Як я си засьпівам...» Варштати білого сьпіву

4.12.2021 р., двери в Центрі Антонича отворилися для тих, хто мав бажання посьпівати або навчитися сьпівати. Цілоденний майстерклас попровадив Вітольд Козловскі, який приїхав до нас з Вроцлявля. Пан Вітольд то досвідчений інструктор емісії голосу і білого сьпіву. Має за собом 25 літній стаж в ті матерії, а його учні сут переможцями в конкурсах і фестивалях або лідерами музичних гуртів. Його спеціалізаційом є природня емісія голосу. Чим є тото сьпівання білим голосом? Ту не є нічого магичного. То використання природних предиспозицій того, хто сьпіват. Але жеби тото ся стало, треба зрозуміти як виглядат процес емісії голосу. Треба ся тіж отворити на сьпівання і без напруги видобути голос зо себе.

Перша частина варштатів посвячена била вправам пов'язаним з процесом дихання і обсерваційом процесу вібрування видаваних звуків. Натоміст друга частина Perezначена била на навчєня ся пісні «Забілили сніжки». Заінтересування варштатами було велике, зато думам тіж же на постійно таки варштати гвойдут в практику наших стріч.

а што чути на Антоничівці

«Співіснування. XXI Лемківський Єрусалим» - Горлиці. Граме для Антонича - концерт

Лемківський Єрусалим з Лігниці розгостився в Антоничівці.

Виставку можна було обзерати од 29.11.2021р., натоміст вернісаж і спітканя з авторами і кураторами мали місце 18.12.2021 рока.

Бесіду о тогорічній концепції Єрусалима, презентувананих працях, справах лемківской культури і загалом мистецтва провела Грета Скалка. Гостями бесіди били проф. Йоанна Земанек і Анна Бас. Я, як координатор проєкту тіж мала-м приємніст брати участ в тій дискусії. XXI «Лемківський Єрусалим» буде нам товаришив іщи на початку того рока, покля зас не піде даден в світ. Каталог, в котрім найдете фотографії прац і експозицій, описи цінних експонатів і артистичних інтерпретацій тогорічної теми доступний є в Центрі, бюрі ОЛ або в електронічній формі на нашій інтернетовій сторінці: https://www.lemkounion.pl/do_pobrania/obcowanie_katalog.pdf

«Співіснування» в Лігниці

Додатковом подійом того вечера і музичном оправом вернісажу бив концерт «Граме для Антонича». Свої джазови композиції лемківских пісень запрезентував Мірко Богонь.

Щиро запрашає,
приходте, двери Антоничівки
сут широко отворени для вас!

Дитяча сторінка

I. Довкола Різдвяного часу

1. Кілько днів тирває різдвяний піст?
2. Якого св'ятого іменують «Первозванним»?
3. Якого св'ятого шитки чекают з нетерпінням в себе в хижи?
4. Ким бив свв. Миколай?
5. Як називає вечерю котру їме 6 січня?
6. Як називає хліб, котрим ділимеся на Різдво Христове?
7. Як мав на ім'я опікун Ісуса Христа?
8. Кого зо св'ятих називає «Первомучеником»?
9. Чиїх: бабусю, родичів, братів та сестру Церква визнала св'ятими?
10. Як інакше називає св'ято - Богоявління?

Відповіді:

40, свв. Андрій, свв. Миколай, єпископом, велия, просфора, свв. Йосиф, свв. Штефан, свв. Василій Великий, Йордан

II. Прикрас яличку тим што зрихтувала для тебе Оленка.

III. Што нам принюс св'ятий Миколай?

IV. Чи знаш наши коляди? Допиш дальши слова

Бог предвічний
В Вифлеємі новина
Бог ся раждає

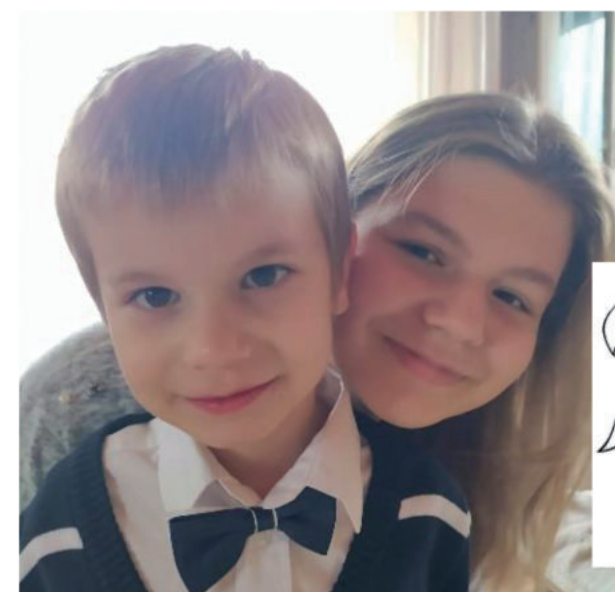
Оля (11 років) і Михайло (4 роки) Дошни з Гладишова
юж зрихтувалися жеби сісти до великого стола.

V. Як лемківски діти рихтувалися до Різдва?

Мая (11 років) і Миколай (9 років) Макухи з Криниці прикрасили св'яточни медяники при веселим сьпіві коляд.

Сестри Вікторія (15 років) і Тося (6 років) Сьвятківски з Тилича перше прикрасили яличку, пак працювали над дахом медяникової хижи.

«Гожівський Вертеп» і інші вісти з Гожова

В нелегких пандемічних часах, незважаючи на перешкоди наша культура якоси ся тримат і думам, же навіт в міру добри. Роснут незвични, цікави музични проєкти як «Гилля», «Ре-Карпати» і інши, грают фестивалі, горіють Ватри. В Гожові тіж дакус ся діє. До числа ансамблів представляючих лемківську культуру гвошов Ансамбль народного танцю «Малі Гожов'яци» (Zespół Tańca Ludowego „Mali Gorzowiaczy”). Завдяки співпраці з Юрієм Стариньським і лігницьком «Кичером» гожівський колектив пририхтував лемківски танці і сьпіви. Прем'єра лемківського виступу найстаршої групи «Малих Гожов'яків» в реконструкціях строїв з Команчи мала місце 26 і 27 листопада 2021 рока в Гожівськім театрі під час ювілейних концертів з нагоди 40-літя ансамблю.

пані Ольга Беркита режисерувала виступ і приготувляла і старших і молодших акторів. Спочатку Галина Беркита, а потім сестра Агнешка Рутковска (ZSJM) приготували сьпіви. По-нашому навчилося сьпівати тіж троє поляків, яки гідні зміцнили наш хор. Заангажування і радіст били велики. На награня свої приміщення удоступнив Любуський музей. 21 та 28 листопада Пйотр Адамовіч з фірми «Альхемія Образу» нагривав Гожівський Вертеп. 19 грудня в ден сьв. Миколая пройшла наша прапрем'єра фільму, по якій, інакше не могло ся стати, до малих і великих з подарками пришов сьв. Миколай.

Обзерайте нас онлайн на ютубі або фейсбуці: <https://tinyurl.com/99ffc5ka>

А наша громада зосереджена при греко-католицькій парафії сьвм. Йосафата і гожівських гуртках ОУП і ОЛ та сьвіжо заснованим «Пласті» зрихтувала різдвяний «Гожівський Вертеп», який юж од 21 грудня 2021 рока можеме обзерати в інтернетовій мережі. Зачалося од написання проєкту до міста о дофінансування, котрий би дав змогу затруднити професійного реалізатора образу та звуку — проєкт назвали-зме «Gorzowski Wertep online».

Як написали-зме во внеску, метом події крім популяризації української традиції має бити інтеграція третього та четвертого покоління української меншини, народженого в Гожові, о корінях з Лемківщини, Бойківщини, Надсяня, з сучасними мігрантами з України, будування спільноти. Спільно ми створили сценарій, на якого основі

Під кінець жовтня і на початку листопада 2021 рока бив-єм праві два тижні на Лемківщині. Дякувати гарді погоді вдалося, без пару дни, кус очистити пам'ятки по наших предках в некотрих селах.

В Ганчові очистив-єм пам'ятник поставени в селі з нагоди 950-літя Крещенія Руси, а на цмонтери «втягнув» з-під моху головні пам'ятник на могилі їмосьці єгомосьця Івана Литинського. Їмосьць Мирослава Литинська (1868-1896) походили зо знаного роду Копистинських. Єгомосьць Іван (1860-1908) душпастирювали в Кам'яні до 1886 р., потім в Ганчові до 1897 р. і в селі Чуків коло Самбора. Сьвященничи рид Литинських хибаль походив з Літині коло Дрогобича і бив гербу Сас. В роках 1828-1939 в премискі грекокатолицькі епархії било 14 єгомосьців Литинських. Найбарже знани то отец Венедикт (1824-1895), професор богослов'ї, синкел премиской епархії в роках 1893-1895. З Литинських лем отец Іван працювали на Лемківщині.

Во двох з Михалом Шафраном почистили сме кус пам'ятники на цмонтерах в Висові, Перунці, Бересті і Полянах. В Бересті при церкви єст спільна могила єгомосьця Петра Цапинського, їмосьці Ольги (з дому Ридзай) і їх діти: Петра і Штефки. Єгомосьць Петро працювали в гладишівські парохії од 1885 р., потім од 1891 р. в парохії Ростоки коло Криниці, а од 1903 р. били парохом в Бересті. В Бересті на цмонтери єст парунадцет наших надгробних каменів з пред другой сьвітової війни, медже інчима Грегора Кохана (1847-1911), Іляра Яворського (1860-1934), Є. Олесьневича (+1918). Єден з камінних крестив стоїт лем зато, же єст тяжкі, бо не єст навет прицапнени до землі.

В Перунці на цмонтери єст лем пару сьлідив по наших предках. Гин молода польська дівчина, котрой няньо гмер пред трийома місяцями, повіла мі, же хтіла очистити сусідні кам'яни пам'ятник, бо то по сусідски до пам'ятника єй няня. Од років ніхто ним не занявся і тєраз навет не знатя чи бив на ним напис. Пані яка прятала в перунські церкви показала мі в іконостасі ікону, на які єст пастушок з уцями, і повіла, же консерватори ствердили, же в церквах на Лемківщині то лем в Перунці єст пастушок.

В Полянах на новим цмонтери стоїт п'ят пам'ятників (камінни крести) і єден трираменни желізни крест на могилі, по сусідски з могилом родини Полянських. Може дахто знає на чий могилі стоїт тот крест? З тих п'ятьох пам'ятників єден єст фундувани през парохіян, а при других поховани сут: Ірина Дубец (1865-1929), Марія (+1925) і Віктор (+1935) Малиняки, Текля Ковальська (+1929) в єдні могилі з Євсевийом Панчаром (+1930) і Марія Яворська в осибні могилі. Може дахто знає дашто о Марії Яворській, бо видно, же хтоси приходит на єй могилу. На старим цмонтери в Полянах стоїт іщи п'ят пам'ятників, в тим єден монументальни фундувани през Акилину і Семана Дзьобків, хибаль зо 170 років тому, і єден Ругалів (няня і сина). Як-єм повів знайомому полякови, які ма sklep по сусідски і разом з інчима поляками дбає о стари цмонтір, же сме «одслонили» напис на пам'ятнику Ругалів, то запитав «а гдзе їх родзіна»? Одповів-єм, же хибаль в Україні. Добри, же не питався о інчи пам'ятники, бо знам де живіт їх нащадки і мусів-бим тлумачити, чом не дбают о могили своїх предків.

З вимінених сіл найгірши стан крестив єст в Ганчові. На цмонтери єст гин около 40 старих крестив. На парунадцетях не мож юж одчитати написив. Хпало тиж юж пару трираменних крестив. Застановят того, бо од давна на місци єст лемківська громада і парохія. Часом наши люде «гласкают» пам'ятники своейої родини, а о сусідніх юж не подумают. Ліпше виглядат на цмонтери в сисідні Висові, де єст подибне число старих крестив як в Ганчові. До виселіня Ганчова творила парохію з Ріпками, а Висова з Бліхнарком і Гутом Висівском.

Некотри може думают, же о пам'ятники в їх селі задбат товариство «Магурич», але оно ма роботи повно в місцях де люде гнес юж не живіт. Треба о то задбати нам вшитким. Може на камінних крестах, де з роками затєраются написи, вішати бляшани таблички з таким самим написом які іщи кус «жиге» на камени. Пам'ятайме о наших предках!

(Текст написано західньолемківским піддіалектом)

В порогах Лігницького ліцею

ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

Символи нашого ліцею

В житті нашої школи велику роль мали символи. І не йдеться про людей, хоча заслужені вчителі, але і працівники, симпатки які завжди творили та будували добро нашої спільноти у Польщі мали важливу роль в історії школи. Хочу сьогодні вказати важливі матеріальні і нематеріальні символи, які дарували почуття надії і радості всім в школі. Дарували в час коли не було вільної України, а ми від покоління, живучи тут в Польщі, вірили що Вона стане вільна і самостійна. Цей дух надії дарувала нам пісня «Реве та стогне Дніпр широкий».

Пам'ятаю, як на Шевченківських вечорницях у Лігниці, де був я зі своїми батьками (мені тоді, в половині 80 років було десь 7-8 років) коли хор «Полонина» під керівництвом професора Михайла Дуди заспівав цю пісню і всі урочисто встали з місць. Я як дитина злякався, але тоді Мама Ірина, випускниця школи, пригорнула мене до себе і сказала материнськом моїм мовом: «Ти ся не бій. Тота пісня то є наш гімн, бо не можемо сьпівати «Ще не вмерла». Але прийде час же засьпіваме.» І час прийшов в 1991 році коли Україна про-

голосила незалежність, а я вступив в пороги школи. Дух надії і пошана для пісні «Реве та стогне Дніпр широкий» переходив в нашій школі з покоління в покоління. І я сьогодні, коли чую цю пісню хочу встати, хоча офіційні маємо вже гімн. Але з другого боку скільки ще часу нам чекати щоб Україна справді стала вільною, безпечною і економічно стабільною? Тому думаю що в цієї пісні Тараса є сила. Дніпро має пробудити Україну сьогодні, бо він весь час реве і чекає слави України.

А тепер інформації про твір. Це пісня Данила Крижанівського на слова Тараса Шевченка. Вона є частиною балади «Причинна», яку Шевченко написав біля 1837 року в Петербурзі. Це один з ранніх творів поета. А вірш як пісня перший раз заспівано публічно в Одесі, де стала народною. Сьогодні це відома пісень про волю в Грузії, для грузинів є також символом України. Так що можна сказати, що ця пісня будує силу і до сьогодні за межами України.

Другий символ нашого ліцею це відомий всім випускникам Каштан. Можливо для деяких це звичайне дерево, але не для учнів 4 ліцею. Дерево каштан з родини букових дерев, яку творять 8 родів. В Європі один, в Штатах один, а всі інші ростуть в Китаї та Японії. Плоди каштана можна їсти. Вони цінуються ще з римських часів. Ці інформації не віддають по справді чим був каштан для учнів в гуртожитку. Під тим деревом співалися пісні, була радість, гаряча любов, поцілунки та сльози. Тому він так важливий в історії школи та є в неофіційному гімні школи «Наша школа».

Рік 1983, на сцені Хор «Полонина», диригент Михайло Дуда, фото Стефан Ющак

В квітні мине 75 років коли наших прадідів, дідів, родичів виселено в акції «Вісла». Гнеска на наших очах відходять люде-свідки вигнання. Хоц відходять до небесной Лемківщин, ми їх не забудемо, покля будеме їх згадувати - пам'ят про них буде все жива.

12 вересня 2021 рока померли мої стрико Павло Вев'юрка, народжени 3 січня 1934 р. в Новой Веси (Новівси) в родині Анни з дому Шаршонь і Петра Вев'юрків. Єденадцет років пізніше Анні та Петрови родиться другий син Іван – мої Няньо.

В родині Шаршонів од поколінь в традиції була професія коваля. Дідо стрика Павла - Спиридон Шаршонь, його брат і син Васьоко билі ковалями. На тоту ковальську традицію прийшов і мій стрико, але як до того дійшло напишу нижче.

Перши дитячи роки пройшли стрикові дост весело. Жив на рідній землі, пас корови медже інчима на Крісьцьові, купався в ріці Кам'яниці. Як перша дитина в родині Шаршонів, бо при них замешкали Анна і Петро Вев'юрки, бив барз розпещаний през діда Спиридона та бабу Марію родом з Іванчаків. Дідо Спиридон знав як защипити малому хлопцю любов до ковальства. І хоц в кузні було парно, горячо од ковальського міха, хлопец смотрився як дідо працює та од діда вчився ремесла. В неділі і сьвята глибоко віруючий Спиридон брав маціцького Павла до церкви. А мав місце в першій лавці, бо як коваль мав таке право. На його колінах сидив малий Павло. Стрико часто з усьміхом згадував як зо заду тріщав хор, бо так було дуже молоді, а при вітарі гасли свічки як засьпівав парох Василь Смолинський. В церкві в перших лавках сиділі все старши пані вбрани на чорно, котри што неділю брали сьвяту причаст та часто на похоронах найвеце плакалі. Їх кус малий стрико ся бояв.

Не все було легке в житті Павлюся. Вродився з кус коротшом єдном ногом. Лікував його відомий лікар Іван — Дзюнек Смолинський - син священника Василя Смолинського з парохії Нова Вєсь і Лосє. Лікар наказав, жеби крім ліків їв помідори. І так мама Павла Анна почала як перша садити в Новівси помідори.

Хоц не все приставаля на полі, втовди люде збералі зелени і в хижках приставаля. Стрико як останній в Новівси видів живого лікаря Дзюнека. Вечером перед тим як лікаря арештувалі він пришов до хижки Шаршонів попросити тата стрика - Петра, котрий часто возив священника Смолинського і його родину, жеби поїхав з ним по шафу до Кричиці. Лікар звідався стрика ци не куліє. Колі він вказав дві рівни ноги, Дзюнек покрутив з недовіром головою і повів „Лікар лікує, але все над ним є Бог, котрий має векшу силу». Билі то єдни з остатніх слів Івана Смолинського в Новівси. Повернімє іщи до дитячих років стрика сперед війни. Як дитина бавився з іншими дітми, не смотрив - хто лемко, жид, циган чи поляк (хоц поляків як дітина знав лем єдного - сина доріжника, бо било їх в Новівси лем пару родин). З усьміхом оповідав ріжни історії. Ту назву хоц єдну, як перший раз з татом поїхав на ярмак до міста. В хижки перестерігалі його, жеби ся не стратив, уважав на себе бо є такий звичай, што там де ідеся перший раз може цілувати слинява жидівка. Колі тато лішив стрика на возі, штоб пильнував коні, пришла якаса старша пані котра хотіла о штоси звідати. Стрико ся злякав та скоро, не смотрячи на шитко взяв бичиско та вибатожив бідну паню, котра скоро втекла з криком. І так стрико бив вдоволенний, же ся оборонив і не мусів цілувати слиняву жидівку. А то лем єдна з вечерних історії стрика, яки не раз нам оповідав!

В 1939 році почалася війна і прийшли німці до Новівси. Почалася окупація. Стрико мав 5 років і видів як виганяно жидів з котрима скоріше ся бавив. През Нову Вєс німці гналі і інчи жидівски родини з лемівских сіл до гетта. Не видно било родин циганских, хоц в сусіднім Котові било їх барз дуже. Для стрика як дитини тот незрозумілий сьвіт бив барз тяжкий, окрадений з люди котри давалі йому, як і цілій Лемківщині радіст.

Стрико пішов до школи де кус ліпше пізнав кирилицю, хоц кус з хижки знав єй та нашу історію. Пізнав веце діти з Новівси з котрима мав юж зв'язок през ціле життя. По школі далі пас корови, ходив до дідової кузні та одвідажав тети в Кам'яній чи родину Вев'юрків на кінці села Нова Вєсь де билі діти з його років: Олько, Петро, Стефка, Юрко, Марися, Васьоко, Павло. Хоц видів неспокій в очах люди в селі та забераня контингентів то цілий час бив

веселий час. Старша молодь з Новівси пішла вчитися до Криницької вчительської семінарії, одкаль приносила знання о сьвіті, патріотизмі, але і як ліпше газдувати. Стрико того достерігав, шитко видів. Штораз веце люди забирали на роботи до Німеччини, військо конфіскувало корови, коні, а в родинах де було дуже люди часто на столі гостили карпелі, а не грулі. Деяки люде з родин самі добровільно зголошувалися на роботи, жеби в хижи остало менче люди. За жорна чи скрите хованя свині можна було навіт попасти до концтабору Аушвіц - Освенцім. Стрико чув як його родина Гойняків тримала свиню вкриту в клітці зробленої в купі гною, а коли їй вбивали то задусили, щоб німці їй крику не почулі. Стрико штораз барже достерігав зло котре несе зо собою всяка війна. Минали дні, тижні місяці війни і прийшов час, коли стрикового тата Петра взяли німці на форшпан разом з інчими лемками і поляками. Дідо з кіньми запрягненима до воза ішов з німцями на схід. Нераз на заході оповідав нам внукам як виглядала тота дорога. Коли за фронтом доїхали в західну Україну люде юж зналі по роках окупації як виглядала політика німців, де в їх очах слов'яне то не би́ли люде. Так што дідо Петро оповів як раз зайшов до якисой хижи в Галичині то баба думаючи,

што він німець хотіла обляти го кропом. Але коли фронт дійшов до східної України то там люде би́ли барз гостинни, витали німців думаючи што буде їм жилося ліпше як за Сталіна, бо в їх очах нич гіршого не могло би́ти. А било...

З кіньми дійшов дідо Петро аж до Дону. Там стрітив донських козаків та видів землю знищену Голодомором. Всядиль видів терпіня, але і щиріст люди, яки останнім хлібом ділилися з ним. Видів козацку мудріст до життя - так блиску і подібну до лемківской, де для человека все в житі є найважливіший Бог і друга людина. Оповідав, як там на сході в єден вечер при вогню понад 100 літній козак остерігав німців словами «Не переможете у війні тому що не має з вами Бога». Німці вислухали, але нич йому не зробили, навіт они мали до нього пошану. А до мого діда Петра котрий в тот час бив ранений у битві старий козак повів «Ти переживеш Петре тому що Бог з тобою, коли ти живий по так страшним бою...». І дякувати Богу сповнилися пророчи слова донського козака.

Дідо як кожен лемко все любив коні та оповідав як то козаки не сходячи з коня разом клалися та разом на колінах ішли вперед. В тот час дідови очи бліскали з радости, як то наши козаки преславни та красни вояки...

Дідо нас остерігав, же війна все несе терпіня по кожній страні. Не міг зрозуміти як і сами німці, чом Сталін казав своїй армії йти вперед не позераючи на втрати. До кінця життя дідо мав перед очима ріку Дон червену од криві солдатів Сталіна, де би́ла українська кров та землю мяжку од вбитих люди, де фурманки колесами ся топили.

В 1944 році німці діда Петра випустили на перепустку, але без коней та юж його не брали на фронт.

А стрико в тим часі далі жив в Новівси. Все його дивувало, што в селі є хижи яки не мають комина. Било їх лем 2 і стрико не міг зрозуміти чом їх звет курни хижи, бо по правді там не тримано кур. Хоц стрико юж знав, што коли прийшлі велики морози та впав великий сьніг люде бра́ли до хижи маленьки телятка чи ягнятка. Для стрика як і інчих діти би́ла то велика втіха.

Війна тирвала, люде жили таким ритмом як і перед війном. Павло на Різдвяни сьвята як што рока летів перед велийом вмитися до річки Кам'яниці а потім з родиною колядували. На Великден радісно сьпівали «Христос

Анна і Петро Ве'вюрки - малий хлопець то Павло Ве'вюрка. Дівча не знане.

Воскрес». Хлопець часто терпів колі видів як мама Анна читаючи листи од тата Петра плакали вечерами при печу. Лем дідо Спиридон шиткий тот жаль закрикував сильним голосом – «ви баби лем знате нарікати і плакати». Дідо Спиридон вірив, што зят Петро вернеся живий. Сам знав чим є війна, воював на І світовій війні в австрійській армії аж під Ополем.

Люде почалися барже бояті, не знаючи што принесе наступний ден. В ночі до села почали приходити шабровники, подаючися за партизанів та гадали і по-польски і по-українски. Нихто не знав хто то є і чи повідають правду. Дідо Спиридон лем повідав стрикові, щоб нікому ніч не гадав хто в ночі приходит. Стрико оповідав мі, же раз увірив што прийшов правдивий партизан а не шабрівник. Партизан тот прийшов з гір колі ся змеркало, мав карабін машиновий, пас патронів на плечах та спокійні попросив о кусок хліба і горнятко молока. Повечеряв, подякував та пішов в гори. Сам о. Василь Смолинський неспокійно смотрився на схід, бо шитки зналі што бив ворогом комунізму та вірив в вільну Україну. Колі дідо вернув з форшпану далі возив отця. Єдного разу о. Смолинський повідав до діда «Буде злі зо мною як придут москалі.» Отець мав проблеми з тиском та нерви довели його до атаки серця. Колі прийшла до Новівси радянська армія розкопалі могилу отця, щоб довідатися чи на правду гмер. Його зят, ціж священник – Марко, взяв на віз їмосьць-свою жену і діти та шукаючи рятунку поїхав до Перемишля, до нашого владики. Не доїхав, під Перемишльом москалі його застрілили. Про докладну тоту історію знає добрі родина Іванусівів з Канади.

Колі вернув Петро з форшпану кус в родині Шаршонів настав єднак на короткий час спокій. Не кожен з фронту, і то іщи не як каліка, ся вертат. Стрико мав юж 10 років, старша кавалерка з родини медже інчима Васько Шаршонь та Юліан Гойняк почалі кус кавалерувати. Штоб могли іти ввечер на село чи до Лосього мусілі якоси вийти з хижи та переконати старшу родину што спокійні ідут спати на сіно. Як потверджия слів бралі іщи малого Павлуся як «добри опікунрве». І так в трійку ішли спати на сіно, а так на правду лем спав там Павлюсь. Стрико страшні ся бояв, перед очима мав ріжни оповідання о духах, страхах, а в тим часі Васько і Юліан добрі ся бавили цілу ніч і аж як сонце сходило приходилі спати на сіно. Стрико повідав, же не раз і не проспав зо страху на сіні цілу ніч. Штоб стрико далі ходив спати на сіно кавалерка обіцяла стрикові

же зроблят йому роверик, візочок та по правді все дадут штоб лем стрико пішов спати з нима на сіно. І стрико як мала дітина вірив, але тих забавок ніколі не дістав... Хоц як правдивий лемко з усьміхом вуйкам моїм Васкові та Юліанові шитко випонимав до кінця життя. Тепер шитки юж разом в трбох спокійні сплят на небеснім сіні...

Під конец війни до села пришлі біженці зо сходу. До родини Шаршонів призначено родину з Бесарабії, котру барз полюбили шитки. Медже нима бив лікар. Родина била з інтелігенції і богата. В сідлах на конях малі дуже золота, котре сам стрико видів колі золото їм вилетіло на землю. Тоті люде разом з Шаршонями жили пару тижнів та потім далі пішли на захід.

Колі юж німці зналі, же фронт близко почалі зберати люде до копаня окопів. Взяли і новівсян. Стрико не пішов копати хоц з його кляси діти пішли. Німці забирали новівсянам останні корови, бо коні юж давно взяли. Як коні бралі, малий стрико котрий все любив коні зависився руками на гачатку, щоб його не віддати та німець витягнув карабін і хтів стрика застрілити. Стрико випустив гача з рук і тоті врятувало йому життя.

Бої не билі велики, так на правду кус на Гуті. Німці втеклі, але пришла інша біда - москалі та польски комуністи. Пишу кус під оглядом векшой політики тих армій, бо шитки знаме што там ціж билі люде котри хотілі лем жити та стараліся не затратити в тим шитким добра в серці. В тим часі стрико пережив як іщи дітина страшну історію. Бив сьвідком як вояк-дезертер з Червеной армії влетів на подвірце та при хижи Шаршонів витягнув гранат та ся розорвав. За ним скоро прийшли радянськи вояки, але він юж бив мертвий. Куски його тіла билі по цілим дворі та навіт на дасі. Тоту подію барз добрі запам'ятав стрико на ціле життя.

І так прийшли москалі хоц наши по правді гадали руски, але особисто тоті для мене кус історичні не по дорозі, бо слово «русский» по правді є наше а «русский» і «российский» не наше. Таж ми по правді русини од часів Київської Руси, Московщина нам вкрала нашу історію і назву. Для поляків до 2 сьвітової війни ми рідко билі лемками, лем найперше русинами а пізніше українцями.

(далі буде)

3 життя нашої школи у Лігниці

ТЕКСТ АДАМ ВСЬЮРКА

День Збройних Сил України

6 грудня 2021 року в нашій школі ми віддали честь армії України в день державного свята Збройних Сил України. З приводу епідемії це відбулось у формі мультимедійної презентації. Режисером була пані мгр Зоя Лукашик, яка дуже патріотично пробудила учнів, щоб вони не забували про людей які стережуть миру в Україні. Стоять також в обороні наших переселенців з Польщі в 1945-1946 рр. Пам'ятаймо і не забуваймо також, що армія України сьогодні боронить Європу від агресії Росії. Хлопці - повертайтеся живі і здорові. Дякуємо Вам щодня за Вашу відвагу та любов до України і нашого народу. Учні та вчителі Школи

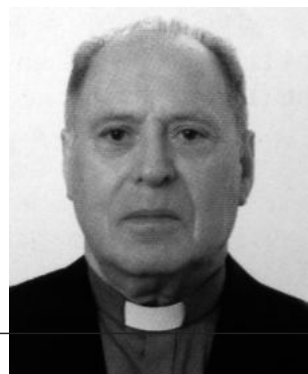
День пам'яті жертв Голодомору

26 листопада 2021 року учні 8 класу засвітили свічку в День пам'яті Голодомору. Цей штучний голод, котрий декретом підписав сам Сталін, мав за мету знищити українське село, яке від віків завжди плекало рідну мову, віру в Бога та надію на волю України. Але коли сьогодні дивимось як український народ захищає свою державу - це свідчить що цей Геноцид не зламав нашого народу. Пам'ятаймо також, що на землі де був Голодомор після II світової війни були депортовані люди з етнічних українських земель в Польщі, в цьому числі і з Лемківщини. Наші лемківські родини доторкнулись землі, на якій ще були свіжі могили та жива пам'ять про цю трагедію. Нам не можна про це забути в ім'я історичної правди, в часі коли Росія цю правду нищить. Вічна пам'ять жертвам Голодомору 1932-1933 років! Як вихователь дякую Вам, учням 8 класу

упокоїлися

О. митрат Михайло Фецюх, добрий чолек і прикладний священик

О. Михайло одишов до вічності 31 жовтня 2021 р. во Львові. Тяжко захворів на Covid і не вдалося виграти з хворотом. Походив з Лемковини. Вродився 13 червня 1935 р. в Рихвалді. Його родиче Іван і Текля (з роду Карляк) виховали шестеро діти.

Юж в 1945 р. родина була виселена в Україну. О. Михай-

ло закінчив школу в Дунаєві (Тернопільська область) і в 1963 р. вступив до православної Духовної семінарії в Луцьку. Свячення отримав во Львові 19 серпня 1963 р. Духовну послугу зачинав в нелегких комуністичних часах. Найперше обслуговував парафії на селах, а пізніше без довго роки бив зв'язаний з церквом Успенія Пресвятої Богородици во Львові.

В 1994 р. зачав працю в греко-католицькій Перемиській єпархії в Польщі і служив в парафіях в Гребенному і Любачові. Пізніше в 1996-2006 р. служив в парафії в Кракові. Бив то винятковий час, бо в 1998 р. краківська спільнота вернула до своєї давньої церкви при вул. Висьльній. О. Михайло зайнявся приготуванням ремонту і приверненням святині їй попереднього, східного вигляду. Разом з женом Павлином виховали троє діти. В часі коли отець бив в Кракові їх родина пережила велику трагедію, коли згинув їх настарший син.

В 2006 р. о. Михайло замешкав в Перемишлі і бив капеланом Єкуменічного Дому, який провадять сестри Службениці в Праківцях. Останні роки свого життя мешкав во Львові. Разом з женом тішилися своїма дітми і внуками. Спостинаме Його, як особу барз теплу, гостинну і родинну. Коли служив Службу Божу сам повідав, же досвідчат злуку з духовим свѣтом. Николи не нарікав. Бив веселий і помічний. В нашій пам'яті лишился як добрий чолек і прикладний священик.

Вічная пам'яті!

о. Ярослав Чухта

 ТЕКСТ АДАМ ВСЬЮРКА

Сьв. Герасим а наш Гарасим

За нами Пилипівка, чекали зме приходу маленького Ісуса. Час нашого очікування барз ся ріжнит од того, як чекали і постили наши предки, котри жили в Горах. Люде котрих вигнано з рідной землі дотримувалі строгих постів. Ми гнеска юж кус інакше ся смотримо на тото пощиня, часто оправдовуючи себе, же то тепер люде слабиши, не мають такого здоров'я. Їдять часто нездорово... та все прибуєме себе перекопати, што ми не в силі так постити як наши дідове...

Хочу гнеска вказати сьвятого котрий постом і молитвом осягнув сьвятість і пошану. Його слухали звір'ята. Ім'я того сьвятого ціж було відоме на Лемківщині. Гнеска в публікаціях є вказуване як українське в Європі, хоц його початки сягають стардавної християнської грецької культури в Єгипті і Палестині. Від античних часів землі тоти билі обняті гелленізаційом. Тим сьвятим бив Герасим, а на Лемківщині повідалі Гарасим. Я особисто знав 2 Гарасимів з Новівси. Єдним з них бив мій уйко Гарасим Хорошак, а другий Гарасим Лоский, котрого на виселіню звали «Гарасимом з-під трідцетки» бо мешкав в Заменіцах під номером 30. А його понімецькій будинок наши люде називали – «Відень», бо бив барз великий, як габсбурзка столиця. Будинок тот стоїт до гнеска та якби хтоси хтів видіти Відень не мусит їхати далеко до Австрії, лем можна до Заменіц, до бувшої хижі юж покійного Гарасима Лоского.

Ім'я Гарасим походить од давногрецького слова, яке в перекладі на українську мову означає «шановний», «поважний», «шанований», «старший». Ім'я прийшло на Київську Русь з Візантії разом з християнством.

Але вернийме тепер до життя сьвятого Гарасима.

Сьвятий народився в Ликії і од молодих років бив барз побожний. Колі став монахом пішов в єдну пустелю в Єгипті, а потім перейшов в Палестину, над Йордан, недалеко Єрихону. Став духовним отцєм для 70 монахів. В монастирі, який заснував сьвятий Гарасим билі барз строги правила. Монахи перебували п'ят днів на тижден в самоті, в своїх келіях.

Сьвятий Герасим Йорданський, монах, аскет, Ликія

Там ся молили і виплітали кошики. В тим часі не могли їсти ніч вареного лем сухий хліб, воду і коріня. Кожен монах бив вбраний лем в старий одяг в котрим і спав. Двері в келії малі биті цілий час отворени, штоб кожна

людина могла там гвойти та взяти собі што потребує або просто одпочати. В суботу вшитки сходилися до монастиря, служили церковне правило, сповідалися і причащалися, в неділю на спільній трапезі їли теплу страву і знову поверталися до своїх келій. Сам сьвятий Гарасим на Велькій піст нич не їв. Єдином його стравом било сьвяте причастя.

Сьвятий Гарасим, живучи над ріком Йордан найшов хворого льва, якому до ноги застрябла тернина. Нога плинула ропом і барз напухніла. Змученима очима звір просив монаха о поміч. Сьвятий Гарасим змилосердився над львом та вийняв тернину, почистив ногу та полотном обв'язав рану. І так лев лишився зо сьвятим. Колі помер сьвятий Гарасим (5 березня 475 р.) лев упав мертвий на його могилі.

Сьвятий Гарасим своїм життям вказав нам, же человек для Бога годен ся виречи вигідного життя, але і творити добро для сьвіта природи. Гнеска колі так люде нищать природу життя сьвятого є прикладом, же ціле створіння на Землі треба шанувати. Не забивайме, же і гнеска краса природи наших Гір помагат нам пам'ятати о вкраденій нам Лемківщині.

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклю Лемківська хроніка

15.10.2021 В Етноргафічному музеї в Варшаві при вул. Кредитовій відкрито монографічну виставку під наголовком «Маляр над малярами», яку буде можна обзерати три місяці – до 27 лютого 2022 рока. На ній показують 130 праць Епіфанія Дровняка, в світі часто називаного Никифором. Його вважають єдиним з найбільш відомих на світі непрофесійних малярів. Народжений 21 травня 1895 р. в Криничі в хаті номер 49, бив охрещений в греко-католицькій церкві св. Петра і Павла, в якій потім часто молився. В 1931 р. маляр Роман Турин організував Дровнякові виставку у Львові а в 1932 році – в Парижі.

На відкритті виставки в Варшаві присутній бив Михайло Маркович з Новиці, який во впісі в книзі відвідувачів зауважив, же вперто промовчуване є хресне імено і назвиско артиста а живаний є лем сам артистичний псевдонім. Жив Епіфаній Дровняк. Надана йому поляками на шість років до смерти друга тотожність то «Нікіфор Криничік», яку суд остаточно анулював. А «Никифора Дровняка» нияк не било!

27.10.2021 В польским Соїмі мало місце двочастинне засідання Соїмовой комісії національних і етнічних меншин за безпосередньою або он-лайн участю. Засідання можна обзерати на сторінці соїму: www.sejm.gov.pl

06.11.2021 Пшемків. Юж штирнадцятий раз мала місце «Стріча трьох поколінь з лемківском культуром». На сцені виступили ансамблі: «Ластівочка» і «Ластівчата» з Пшемкова, «Терочка» з Горлиц і «ДаМир» з Глогова. Стрічу організує місцевий гурток Товаришчина Лемків.

22.11.2021 Горлиці. В Регіональному музею ПТКТ відкрито виставку під наголовком «Преса горлицького повіту в колекції Лешка Войтасевича». Серед показаних 36 часописів, яки видаються або видавалися в Горлицях показано тіж печатаний през Об'єднання лемків кварталник «Ватра», якого актуальне число 116 держите в руках.

25.11.2021 Лігниця. Лауреатом престижного літературного конкурсу «Лігниця книжка року 2020» нагороджено «ex aequo» двох авторів: Томаша Міколайчака за книжку «Grzegorz Niemyjski Rzeźby, rysunki, instalacje: wybrane prace z lat 1999-2019» та Юрія Старинського за книжку «Світ під Кычером». Книжка підсумовує діяльність ансамблю Кычера, особливо тота яка є пов'язана з медженародним фестивалем «Світ під Кычером». Капітула нагороджат книжки зв'язани з Лігницею, написани през лігничан або видани в Лігници.

03.12.2021 Горлиці. В центрі культури ім. Б.І. Антонича проходила зустріч-концерт під наголовком «НИКИФОР музиком малюваний». Керівник центру приблизив слухачім повну біографію маляря. Музики: Рафал Бонісьняк, Мирослав Богонь, Томаш Кубала та Пйотр Пшировські подарували слухачім свою музичну інтерпретацію малярства Епіфанія Дровняка.

Молоди артисти
«Стрічи трьох поколінь»

Лігницка книжка рока

Святий Миколай
з подарунками в Гожові

04.12.2021 Горлиці. В центрі культури ім. Б.І. Антонича проходили заняття загальної науки білого сьпіву під наголовком «Як я си засьпівам»). Било велике зацікавління вишколом, який провадив Вітольд Козловскі з фундації «OVO».

13.12.2021 Варшава. В польским Соймі мало місце чергове засідання Соймової комісії національних і етнічних меншин.

18.12.2021 Горлиці. В центрі культури ім. Б.І. Антонича відбулося офіційне відкриття ХХІ Лемківського Єрусалима під заголовком «Співіснування». Гістами вернісажу били кураторе того проекту: проф. Йоанна Земанек і проф. Гжегож Штвєртня з краківської Академії мистецтв, Анна Бас - авторка концепції виставки і Наталія Гладик - координатор проекту. Бєсїду з учасниками того спїтканя провєла Грєта Скака. Вистава тирвала од 29 листопада до 29 грудня 2021 року.

Лемківський народний календар

Користаючи з книжки Василя Баволяка під наголовком «Лемківскы приповідкы і приказкы зо Святковы Великой і околищ» лемківський народний календар опрацював для Вас **Іван Рубіч**.

ЗИМА

Буде тя зима просити, де-с бив чловеche в літі.
В зимі день, як в жаби хвостик.
В зимі тяжко, мороз не нонашко.
Зима добра мати, бо позвалят довго спати.
Зима старим докучат, а молодих научат.
Прийшла зима завірюха, глядай доброго кожуha.
Хоцби яка тяжка зима, то лем до яри потримат.
На січень і лютий, мусит бити кінь підкутий.

приповідки

Як в січні гріє, то в літі ліє.
Як в січні тріскают морози, то в літі од хліба вози.
Биват лютий такий острый, што змерзне чловеch до кости.
Лютий гварит, я пів зими, а пів яри.
Лютий часто дуріє, то морозит, то гріє.
Як лютий з бурями, скоро яр меdже нами.
В марци замглено, в літі студено.
Докаль марец, змерзне їщи неєден старец.
Марец непогідний, рочок бідний.
Місяц март - чорта варт.

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Курилів
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 22-24 липня 2022 р.
www.watrazdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць
ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być
utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Подяка

По жертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Януш Ванатко, Зелена Гора - 300,-
Михайло Троханівський, Гожів Влп. - 300,-
Осиф Шафран, Зелена Гора - 100,-
Магдалена Маєр, Домініковіце - 25,-

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ** Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 3 zł. + 4,30 zł. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4 x 3 zł. + 17,20 zł. (кошти пересилки) = 29,20 zł.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 zł.
Річна закордонна передплата 4 x 3 zł. + 52,00 zł. (кошти пересилки) = 64,00 zł.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:
Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія

Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Еміль ГОЙСАК **дизайн**
Адам ВЕВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl
Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК

Технічне оформлення Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Музична мандрівка зо «Сьпівами нашого роду» / третя частина

Під кінець 2021 рока на нашом музичнім ринку появилася новий диск – «Сьпіви нашого роду 3». Як можна видіти по самій назві – то юж третє «щедечко», при яким працювали разом молоди руснаки з Польщи і Словаччини. Зас подарилося їм доказати, же границі в Карпатах існують лем на мапі! Змінилося дуже – сут нови голоси, цікави гости, кус циганского і жидівского граня, а навіт новий іструмент в капелі – цимбали! Дуже остало «по-старому» - передо шитким учасники проєкту далі приносять слухачім стари, барз рідко сьпівани твори. На диску найдете 24 пісні, медже інчима з таких сіл як Ізби, Сьвятова чи Поляни (Польща) або Млинарівці, Кружльова чи Стебник (Словаччина). Перший раз можна тіж послухати творів з авторськими словами або музиком. Над графічним оформленням диску руку тримала Югаска Сьпак. Подарилося їй поєднати стари фотографії з модерними графічними трендами – што можете видіти на обкладинці щедечка. При диску найдете тіж щедро ілюстровану старима фотографіями книжочку, а в ній – слова кож-

ной пісні. Отож кожен може навчитися слів і сприбувати сьпівати при купаню, варію або з родиною і приятелями. Партнером «Сьпівів нашого роду 3» є Фондація ПЗУ, а медійними патронами – Радіо Краків і Радіо Лемко. Диск видало Братство греко-католицької молоді «Сарепта». Учасниками проєкту би́ли: Павло і Юстина Басалиги, Наталія і Михайло Бочнєвичи, Анна і Михайло Гожински, Тома Дошна, Данило Старинский, Григорій Суханич (Польща), Матвій, Семан і Филип Герек, Каміль Кеселиця і Маріанна Железна (Словаччина). Кед хочете чим прудше мати дома свої «Сьпіви нашого роду 3» - контакуйте з Братством «Сарепта» або учасниками проєкту.

П. С. Редакція Ватри дізналася, же молоди сьпівачи і гудачи юж плянують четвертий диск - з незанима колядами. Жичиме би подарилося видати го на наступни Різдвяни сьвята! (мг)

Мамо, а тото што?

ЗАГАТА

(ua. загата, pl. zachata)

КУТАЧ

(ua. коцюба, pl. pogrzebacz)

КОЧЕРГА

(ua. кочерга, pl. pociasek)

ЗДЗЕБЕНІТИ

(ua. змерзнути, pl. zmarznąć)

КУРИТ

(ua. сипе сніг, pl. sypie śnieg)

ГОРІЗНАЧ

(ua. горілиць, pl. na wznak)

ТЯМИТИ

(ua. пам'ятати, pl. pamiętać)

Максим Стрілка
28.01.21, Гданьск

Ольга Лабівська
27.06.21, Глогів

Миколай Гойсак
29.07.21, Лігниця

ТАКИ ЗМЕ ПАРАДНИ!

(гроджени в 2019-2021 рр.)

Юлія Копцял
11.02.21, Лігниця

Давид Данилович
22.06.21, Росохата

Калина Шляхтич
08.03.21, Зелена Гора

Яків Кунцік
12.12.19, Вроцлав

Юлія Дзюбіна
24.08.21, Краків

